

Verksamhetsbeskrivning 2016

Nyckelgården

heldygn

Målgrupp/brukare

Nyckelgården vänder sig till familjer med barn 0 – 12 år i behov av kvalificerad behandling i föräldrar barnrelationen. Syskon över 12 år tas undantagsvis emot för att inte splittra syskon-grupp. Vi erbjuder behandling på **heldygn** eller i öppenvård. Vi arbetar alltid på uppdrag av socialtjänsten och behandlingen sker enligt Lagen för vård av unga (LVU) eller enligt Socialtjänstlagen (SoL). Det är vanligt att familjerna kommer till Nyckelgården efter avslutad utredning på annan institution. Ibland kommer dock familjerna direkt från socialtjänsten i samband med pågående utredning eller efter att en sådan genomförts. Det händer även att en familj flyttar in på heldygn efter att ha genomgått eller påbörjat en öppenvårdsbehandling på Nyckelgården. En förutsättning för att nå resultat är att familjen har en viss grad av motivation för att genomgå behandling och är beredd att ta ansvar för sin del i den. Det är dock inte ovanligt att föräldrarnas motivation stärks under behandlingens gång.

Kontaktuppgifter

Besöksadress: Tiundagatan 9
Postadress: Uppsala kommun, Vård & omsorg, Nyckelgårdens
behandlingshem, Fyrisborgsgatan 1, 753 75 Uppsala
Telefon: 018-727 15 40,
Verksamhetschef Margareta Roman tel: 018- 727 20 76
E-post: margareta.roman@ uppsala.se

Vård & omsorgs hemsida: www.vardochomsorg.uppsala.se
Kommunens hemsida: www.uppsala.se

Nyckelgården har bemanning dygnet runt med sovande jour nattetid. Vi tar inte emot akuta ärenden.

Organisatorisk tillhörighet

Styrelsen för vård och omsorg (SUV)

Vård och omsorg, Affärsområde Socialpsykiatri och socialt stöd

Områdeschef Kerstin Karlsson

Uppdragsgivare

Socialnämnden för barn och unga.

Personal

Grundbemanningen exklusive enhetschef och köksansvarig, är nio personal (6,90 åb) som arbetar på schema med sovande jour. I personalgruppen finns tre socionomer, två beteendevetare, en socialpedagog, två behandlingsassistenter och en gymnasielärare med beteendevetenskaplig påbyggnad. Personalgruppen har många års samlad erfarenhet av behandlingsarbete rörande barn och familj. Flertalet har genomgått vidareutbildningar såsom miljöterapeutisk grundutbildning, systemteoretisk utbildning, MI samt anknytningsutbildning. Övrig kompetens i personalgruppen är gestaltterapeut, steg 1 utbildade terapeuter, Marte meo terapeuter, BOF terapeuter, ART-instruktör, PYC handledare samt är verksamhetschefen utbildad handledare. Det sker en ständig kompetensutveckling utifrån verksamhetens och uppdragsgivarnas behov. Vi har extern handledning.

Verksamhetens syfte

Behandlingens syfte är att förstärka anknytningen, samspelet, kommunikationen och samarbetet mellan barn och föräldrar. Att hjälpa till att stärka rutiner i vardagen, lära och utveckla säkerhetstänkande, stödja gränssättning och bidra till konfliktlösning. I behandlingen ingår även att bidra till självutveckling, utveckla social kompetens och att bygga sociala nätverk.

Verksamhetsidé/värdegrund

Av de familjer som kommer till Nyckelgården har de flesta erfarenhet av att ha blivit föremål för samhällets insatser och åtgärder i olika former och omfattning. Föräldraskapet har blivit ifrågasatt och i vissa fall har det gått så långt som att barnen har blivit omhändertagna mot föräldrarnas vilja. Vi möter inte sällan en djupt rotad misstro och tvivel gentemot socialtjänstens möjligheter att hjälpa och stödja. Det handlar då om föräldrar som själva farit illa under egen barndom och uppväxt. För att vinna föräldrarnas förtroende är bemötandet mycket viktigt. Ett respektfullt och vänligt bemötande oavsett bakgrund i form av etnisk tillhörighet, religion, kön eller sexuell läggning är en förutsättning för att skapa en arbetsallians där hopp om förändring kan skapas. Öppenhet och transparens är viktiga komponenter för att föräldrarna ska kunna lita på oss. Detta kan i praktiken innebära att vi försöker minimera antalet tjänstemannamöten där föräldrarna själva inte medverkar.

I behandlingsarbetet utgår vi från familjesystemiska, kognitiva och utvecklingspsykologiska teorier med ett samspelsperspektiv. I praktiken innebär det att vi arbetar med att inom bestämda, pålitliga och trygga ramar stötta föräldrarna att i vardagliga situationer hitta och pröva

nya samspelevägar med barnet, nya förhållningssätt och strategier i bemötandet av barnet ”just nu” oavsett var i processen man är. Vi utgår även från teorier om anknytning som lyfter fram barns utveckling och behov i relation till sina närmaste vårdgivare och omgivning. Det är viktigt att inge familjen hopp. Dels genom att fokusera på faktorer som förstärker uppfattningen om att det finns möjlighet till positiv förändring och dels genom att minimera faktorer som förstärker föreställningen om att saker och ting inte kommer att lyckas. Stark tyngdpunkt läggs därför på att förbättra kommunikation och minska riskfaktorer som negativitet, hopplöshet och skuldbeläggande. Positiva omformuleringar, kommunikationsträning och aktivt lyssnande har visat sig vara framgångsrika faktorer i behandlingsarbetet.

Vi strävar efter att ha en positiv inställning till när familjer spontant hör av sig till oss per telefon eller med ett personligt besök efter att behandlingen avslutats. Det kan ibland röra sig om ett bekymmer i familjen som vuxit sig stort och då kan ett samtal med oss eller ett besök vara direkt avgörande för vilken vändning detta tar. Det är inte heller ovanligt att familjer hör av sig till oss ganska långt efter avslutad behandling för att berätta och dela med sig av något positivt som hänt i familjen. Vi är alltid tillgängliga per telefon eftersom Nyckelgården är bemannad dygnet runt alla dagar.

Verksamhetsinnehåll

Huvudsakliga arbetsuppgifter är familjebehandling enligt SoL eller LVU för föräldrar med barn 0 – 12 år på **haldygn** eller i öppenvård. Vi arbetar alltid på uppdrag av socialtjänsten. Inför ett eventuellt uppdrag kommer den aktuella familjen på studiebesök tillsammans med socialtjänsten innan beslut om behandling fattas. Vid behov anlitas tolk för att informationen ska bli så tydlig som möjligt. Behandlingsuppdraget formuleras därefter i ett uppdragsmöte där familjen, socialtjänsten och Nyckelgårdens behandlare deltar. Ett team utses på Nyckelgården som arbetar närmast familjen. En behandlingsplan upprättas utifrån uppdraget tillsammans med familjen, vilken godkänns av socialtjänsten. Under behandlingsperioden samlas familj och socialtjänst till regelbundna uppföljningsmöten. Man går då tillsammans igenom hur behandlingsprocessen fortskrider utifrån de uppsatta målen och diskuterar frågor kring uppdrag och behandlingsplan. Vi försöker i möjligaste mån att möta den enskilda familjens önskemål och behov med att skapa flexibla lösningar. Behandlingstiden varierar mellan tre månader upp till ett och ett halvt år. Efter avslutad behandling sammanställs en skriftlig sammanfattning som aktuell familj och socialtjänst får ta del av. Ovanstående gäller oavsett om det är **haldygnshandling** eller behandling i öppenvård.

I behandlingsarbetet använder vi oss av olika metoder. Barnets behov, föräldrarnas förutsättningar, uppdraget och var vi befinner oss i behandlingsprocessen påverkar våra val av metod. Miljöterapi, Marte meobehandling, Barnorienterad familjeterapi (BOF), Emotionell familjeterapi (EFT), Parenting Young Children (PYC), bild, lek, tejpning, samtal enskilt eller i par, nätverksarbete är de metoder vi använder oss av.

Nyckelgården har ett nära samarbete med och är väl integrerad med den övriga sociala barnvården inom kommunen. Som särskilda samarbetspartners kan nämnas socialsekreterare från Barn och ungdomsenheterna, Brogården, Stöd och familjebehandlingsgruppen och Trappan. Utifrån inskrivna familjers behov har Nyckelgården kontakt med andra aktörer som är aktuella under behandlingsperioden såsom MVC, BVC, förskola, skola barn/vuxenhabilitering,

BUP, Vuxenpsykiatri, NKC. Nyckelgården har ett väl och utvecklat samarbete med Vuxenhabiliteringen, både generellt genom representation i den lokala SUF-gruppen (stöd till utvecklingsstörda föräldrar), samt i det direkta klientarbetet. Vi medverkar nästan alltid vid barns/förälders regelbundna besök och kontroller på BVC. Vi introducerar även föräldrar till den öppna förskolan i området, visar på bibliotekens utbud samt uppmuntrar föräldrar överhuvudtaget att delta i aktiviteter som andra småbarnsföräldrar deltar i.

I samband med att familjer lämnar Nyckelgården efter en **heldygnsplacering** omformuleras i allmänhet uppdraget till behandling i öppenvård med fortsatta besök på Nyckelgården blandat med att vi gör hembesök. Allt för att det uppnådda resultatet ska få möjlighet att "sätta" sig i vardagen. Ibland medverkar vi vid inskolning på förskola. Det händer att vi brist på heldygnsplats tar emot familjer i öppenvårdsbehandling i väntan på en ledig plats. Vi har noterat att behandlingstiden på heldygn på detta sätt kan förkortas eftersom familjen redan är bekant med personal och metoder när inflyttningen sker.

All personal förutom verksamhetschef har schemalagd arbetstid. Detta innebär att behandlingspersonalen arbetar dagtid och sovande jour i varierande utsträckning utifrån tjänstgöringsgrad och funktion.

Nyckelgården har plats för två familjer för **heldygnsbehandling** samt utrymme för upp till 12 familjer i öppenvård samtidigt.

Miljöterapi

Hörnstenarna i Nyckelgårdens miljöterapeutiska arbete är:

- **Relation** – samgående mellan föräldrar/familj och personal i en arbetsallians.
- **Förhållningssätt** – att det finns ett syfte och en tanke med det vi gör och säger som ligger i linje med uppdraget, ofta utifrån Martemeo principerna.
- **Struktur** – huset och personalen har en "hållande" funktion kring familjen och står för förutsägbarhet och pålitlighet.
- **Barnperspektiv** – barnet får ta del av varför familjen är på Nyckelgården och får möjlighet att komma till tals i ord och handling under behandlingen. Barnet får sina grundläggande behov av skydd, trygghet och stimulans tillgodosedda och betraktas som kompetent att ingå i samspel med andra och att utvecklas i samspel med andra.
- **Veckoplanering** – föräldrar och personal planerar tillsammans varje vecka de dagliga aktiviteterna på Nyckelgården och utanför.

Varje familj har ett eller flera *uppdrag* till Nyckelgården och det upprättas arbetsplaner som alla behandlare är insatta i. Detta är grunden för att kunna följa den "röda tråden" i behandlingen oavsett vem som arbetar och om familjen bor på Nyckelgården eller kommer på dagtid. I praktiken jobbar vi med att inom bestämda, pålitliga och trygga ramar stötta föräldrarna att i vardagliga situationer hitta och pröva nya samspelsvägar med barnet, nya förhållningssätt och strategier i bemötandet av barnet "just nu" oavsett var i processen man är. Personalen fungerar som vägledare, förebilder och direkthandledare för föräldrarna. Målet på *kort sikt* är att föräldrar och barn tillsammans gör nya positiva erfarenheter som underlättar fortsatt föränd-

ring/utveckling hos föräldern och i familjen. Målet på *lång sikt* är att föräldern på egen hand eller med visst stöd känner sig trygg i att kunna tillgodose barnets behov tillräckligt bra.

På senare år har vi uppmärksammat att många av familjerna har en mycket komplicerat förhållande till sin ekonomi och svårigheter knutna till kontakter med myndigheter. Dessa svårigheter hänger inte sällan ihop med en neuropsykiatrisk problematik eller andra kognitiva svårigheter. Föräldrarna har ofta skulder i varierande omfattning vilket gör att de inte kan lägga upp en budget som tryggar vardagen. Det är inte ovanligt att skulderna ligger hos inkassoföretag eller kronofogdemyndigheten och därför ökar hela tiden. Den ekonomiska situationen skapar oro i familjen och leder ofta till konflikter mellan föräldrar och i nätverket. Detta påverkar i hög grad behandlingssituationen eftersom fokus då ligger på annat håll. Våra uppdrag har därför även kommit att handla om att stödja familjerna att reda i sin ekonomi och allt som hör samman med detta. Dessa insatser löper parallellt med övriga behandling. I det jagstödande arbetet kan ingå att ta initiativ till kontakt med andra instanser för att ansöka om avbetalningsplaner, följa med på besök till försörjningsstöd, budgetrådgivning, försäkringskassa etc.

Marte meo metoden

Marte meo metoden fokuserar på samspel och kommunikation mellan barn och förälder och syftar till att stärka relationen mellan barn och förälder. Ordet "marte meo" kommer från latin och betyder "av egen kraft". Föräldern formulerar uppdragen utifrån den önskan om stöd de har. Videokameran fungerar som ett arbetsredskap. Förälder – barn filmas mellan fem och tio minuter i olika vardagssituationer. En noggrann analys gör sedan av samspelet mellan barn och förälder. Vid återgivningen lyfts det utvecklingsstöd fram som barnet behöver och hjälper föräldern att förstå barnets avsikter och tränar samtidigt in sin förmåga till lyhördhet.

Syfte:

- Stödja och hjälpa föräldrar att se behov och resurser hos sitt barn
- Stödja och hjälpa föräldrar att hitta sina egna resurser och möjligheter att möta barnets behov av utvecklingsstöd.
- Ge föräldrar verktyg att kunna se vad som sker vid fungerande situationer. På så sätt kan föräldern ta med sig den kunskapen i andra sammanhang.
- Medverka till att samspelet i familjen påverkas i positiv riktning.

Nyckelgården har två utbildade Marte meo terapeuter.

Barnorienterad familjeterapi

Barnorienterad familjeterapi (BOF) är en metod som starkt för in barnperspektivet i behandlingen. Psykolog Martin Soltvedt är den som utformat metoden och som väver samman den systemiska teorin med psykodynamiska och beteende/kognitiva teorier. Ett nyckelbegrepp i BOF är samhandling istället för samtal. Man utgår från leken som ett sätt att kommunicera. I praktiken leker barn och föräldrar i en sandlåda inomhus med lekmaterial i form av dockor, djur, träd, möbler, staket etc. Leken sker med stöd av en terapeut. Leken videofilmas av en annan terapeut och efter varje lektillfälle har man samtal med föräldrarna och tittar på filmen tillsammans. Man pratar om vad som sker på leknivån men gör också kopplingar till verklig-

heten. I lekens symboler får man snabbt syn på familjemönster i samspel och interaktion. Det kan handla om teman som *närhet – avstånd, gränser, tempo, möten och konfliktlösning*.

Nyckelgården har tre utbildade BOF terapeuter.

Bild

Att uttrycka sig i bilder är ett komplement till samtal om svåra saker. Bilden kommer före ordet och ger en annan ingång. Att måla är ett sätt att externalisera känslor och företeelser och lägga dem utanför sig själv. Bilden används som uttrycksmedel - och kommunikationsmedel. En bearbetning sker både genom skaparprocessen – teckning, måleri, formande etc – och reflekterande samtal. Bilden är en bro mellan den inre och den yttre verkligheten, mellan omedvetet och medvetet. I bilden uttrycks komplexa samband och olika tidsperspektiv speglas. Metoden upplevs ofta avlastande då kommunikation genom bild blir mindre laddat än det rena samtalet. Tillsammans söker bildterapeut och klient mening och betydelse i bilderna. Terapeuten tolkar inte utan ställer frågor som hjälper bildskaparen att ”läsa” sin bild, förstå sig själv och sin situation på nya sätt. Det är alltid målaren själv som har tolkningsföreträde.

Nyckelgården har en utbildad bildterapeut.

Tejping

Tejping är en lekfull metod att ha samtal på och arbeta med relationer. Tejping kallas även leksamtal vilket innebär att barnet eller föräldern visuellt med hjälp av miniatyrfigurer av olika slag, gestaltar t ex sitt nätverk, sin livssituation, en inre eller yttre konflikt eller traumatisk upplevelse. Det hela utspelas på ett bord med en ”tejpad” inramning. Tejpingen är ett sätt att hjälpa barn och ungdomar att berätta och samtala kring konfliktfyllda teman och upplevelser, utan att det sker på föräldrarnas villkor. Det blir barnets version och barnets upplevelser av en händelse, av sitt nätverk och sin historia.

All behandlingspersonal på Nyckelgården har utbildning i tejping.

PYC

Parenting Young Children är ett evidensbaserat föräldrautbildnings- och stödprogram som i första hand är utvecklat för föräldrar med kognitiva svårigheter som har yngre barn (6 mån till 6 år). Programmet utvecklades ursprungligen för att användas i hemmiljöer med syftet att stärka och utveckla föräldrarnas förmågor till förmån för omvårdnad av barnet samt för spelet mellan barn och förälder. Det har dock visat sig fungera mycket bra även i institutionsmiljö. PYC är utvecklat i Australien och bygger på mångårig forskning. Programmet vänder sig till föräldrar som har svårigheter att ta hand om och tillfredsställa barnets behov och att samspela med barnet. Det kan finnas flera orsaker till att förälderns förmåga inte räcker till för att ge barnet en trygg och säker uppväxt, däribland intellektuella svårigheter. Föräldern behöver dock inte ha någon diagnos för att medverka i PYC. Programmet har visat sig ge goda resultat även bland tonårsföräldrar.

Praktiskt utgår behandlingsarbetet från olika checklistor som fokuserar på omvårdnad och omhändertagande av barnet. Det är ett enkelt utformat material som är lätt att förstå för den aktuella målgruppen. Föräldrarna ska tillägna sig kunskaper om barnets basala behov och för-

älderns uppgifter. Här ingår exempelvis toaletträning, att laga mat, näringslära, bad, sömn, hygien och hälsovård etc.

På Nyckelgården finns två behandlare som är utbildade för programmet. Dessa verkar sedan ett par år tillbaka även som metodstödjare för blivande PYC handledare i länet.

Samtal

Samtal sker i olika former; *individuella, parsamtal/föräldrarsamtal och barnsamtal*.

Det personliga mötet och samtalet är grundläggande för att skapa en relation där en behandling är möjlig. En tillitsfull relation är en förutsättning för att våga förändring. De *individuella* samtalen är ofta kopplade till själva behandlingsprocessen. Som hjälpmedel i samtalen använder vi verktyg såsom olika ”kort” (egenskapskort, foton, vykort, nallekort m m) för att hitta andra ingångar. Andra hjälpmedel är att rita nätverkskartor och att arbeta med livslinjer. Det handlar ofta om att utforska tidigare erfarenheter och egna anknytningsmodeller.

Parsamtal/föräldrarsamtal sker alltid när båda föräldrarna är inskrivna i behandlingen. Ibland bor endast den ena föräldern med barnen på Nyckelgården och då kan samtal mellan föräldrarna ske i samband med umgängen med barnen. Dessa samtal rör frågor kring kommunikation och samarbete och är angelägna även om föräldrarna inte längre är ett par. Vi strävar efter att utveckla mer metodik kring *parsamtal*. Fyra familjebehandlare har genomgått en veckolång grundkurs i EFT (Emotionell familjeterapi). En av dessa har vidareutbildat sig i metoden. EFT är en de mest utvärderade metoderna för parterapi i världen med mycket goda forskningsresultat. Metoden är en strukturerad korttidsterapi (8 – 20 samtal) i nio steg. EFT har sin teoretiska utgångspunkt i en kombination av humanistisk och systemisk teori samt anknytningsteorin. Negativa mönster präglade av kontaktlöshet och känslomässig isolering ersätts med öppenhet, engagemang och trygghet i den vuxna parrelationen.

Barnsamtalen sker i olika former och är ofta kopplade till andra metoder i behandlingsprocessen. T ex får barnen ofta måla och rita sig själva och detta blir en naturlig ingång till samtal. Samtal sker även under BOF-behandling och vidare är tejpning ett lekfullt sätt att samtala på.

Utveckling

Eftersom vi arbetar på uppdrag från socialtjänst och de enskilda familjerna är det viktigt att vi håller oss uppdaterade med aktuell forskning och lagstiftning inom området. Vi strävar ständigt efter att förbättra vår verksamhet och tar därför hela tiden del av den metodutveckling som kan vara av intresse och relevans för vår verksamhet. Det är även viktigt att vi hela tiden för en dialog med våra uppdragsgivare för att så långt möjligt tillmötesgå deras behov av former för vård och behandling. Vi tar ofta emot studiebesök från liknande verksamhet och gör även egna studiebesök för att få kunskap om olika utvecklingsarbeten.

De senaste åren har vi haft fokus på anknytningsteori och har därför utbildat oss inom det området. En stor del av personalen gick för några år sedan kursen ”Anknytning och omsorgs-svikt” för fil. dr Karin Lundén, under fem hela dagar. Denna utbildning följdes av en fyra dagars påbyggnadsutbildning i ”Anknytningsintervjuer” – Attachment Style Interview. Vi såg denna vidareutbildning som en möjlighet att fördjupa våra kunskaper om anknytningens betydelse eftersom den riktar in sig på den vuxnes/förälderns anknytningsstil i förhållande till sitt

nätverk och sin ursprungsfamilj. Vi tycker att vi i och med detta fått ytterligare ett användbart redskap att arbeta med i samspelet mellan barn och föräldrar.

Sedan några år tillbaka har vi haft förmånen att kunna åka på kortare studieresor till andra länder. Vi har sökt och erhållit fondmedel för dessa omvärldsanalyser vilket har gjort det ekonomiskt möjligt för oss att resa. Vi upplever att resandet har vidgat vårt perspektiv inom det egna arbetsområdet och blivit en inspirationskälla för utvecklande av nya metoder och förhållningssätt.

Vi har besökt sociala institutioner i Berlin, Bergen, Köpenhamn och senast i Rumänien.

Till vår stora överraskning blev vi "Årets goda arbetsplats" 2010. Med anledning av detta inbjöds vi att medverka under Medarbetardagarna hösten 2011 och blev då återkommande intervjuade under de fyra dagarna. När vi förberedde oss inför intervjuerna innehöll även detta en komponent av utveckling eftersom vi grundligt gick igenom vad vi håller på med och varför. Vad gör vi, varför gör vi och hur gör vi? Vilka ledstjärnor har vi i arbetet? Vi formulerade vad vi tror är framgångsfaktorer i vårt arbete och viktiga tema var ett inkluderande medarbetarskap, engagemang och struktur.

När det gäller utvärdering och att mäta effekten av våra behandlingsinsatser på längre sikt försöker vi hitta former för detta. Det är ett arbete som pågår och vi har fått ompröva utvärderingsinstrumenten de senaste åren eftersom det är svårt att hitta en lämplig metod som är hanterbar och anpassad för vår verksamhet. Efter varje avslutad behandling har vi dock en utvärderingsblankett som vi ber föräldrarna att fylla i. Denna har fokus på upplevelsen av bemötande, möjlighet att påverka, upplevelsen av delaktighet, synpunkter på innehållet i behandlingen samt upplevelsen av förändring. Vi har även en enklare utvärderingsblankett anpassad för barn. Vi har en tredje utvärderingsblankett som riktar sig till våra uppdragsgivare från socialtjänsten. Där ställs frågor som handlar om upplevelsen av första kontakten med oss, första studiebesöket på Nyckelgården tillsammans med familjen, uppdragsmötets innehåll och form, kännedom om utvecklingen i behandlingsprocessen, uppfattningen om kvaliteten och metoderna i behandlingsarbetet samt i vilken grad målen med behandlingen är uppfyllda. Tanken med utvärderingen på alla nivåerna är att vi ska få sådan feedback att vi kan förändra det som är mindre tillfredställande och fortsätta utveckla det som är framgångsrikt.

Uppsala 2016-06-1530

Margareta Roman
verksamhetschef